

**INDIGENOUS MEDICAL REVIVALISM
AND THE POLITICS OF SOCIAL SPACE:
A CASE STUDY OF THE FOLK HEALER MOVEMENT
IN NORTHERN THAILAND**

YONGSAK TANTIPIDOKE

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
(MEDICAL AND HEALTH SOCIAL SCIENCES)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY**

2006

COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY

ขบวนการฟื้นฟูการแพทย์พื้นบ้านไทยกับการเมืองเรื่องการเปิดพื้นที่ทางสังคม: กรณีเครือข่าย
หมอเมืองภาคเหนือตอนบน (INDIGENOUS MEDICAL REVIVALISM AND THE
POLITICS OF SOCIAL SPACE: A CASE STUDY OF THE FOLK HEALER
MOVEMENT IN NORTHERN THAILAND)

ยงศักดิ์ ตันติปัญญ 4737507 SHMS/M

ศศ.ม. (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : ลือชัย ศรีเงินยวง, Ph.D. (Medical Anthropology),
โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, M.D., Ph.D. (Social Anthropology)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปฏิบัติการการเปิดพื้นที่ทางสังคม การฟื้นฟูองค์ความรู้การแพทย์ล้านนา และการสร้างบริบทที่มีความชอบธรรมให้การแพทย์ล้านนาของเครือข่ายหมอเมืองในการจัดการสุขภาพของชุมชนท้องถิ่น โดยเลือกศึกษาเครือข่ายหมอเมืองใน ๘ จังหวัดภาคเหนือตอนบน วิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาจากเอกสาร

ผลการศึกษาพบว่า การเปิดพื้นที่ทางสังคมของหมอเมืองซึ่งเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นผลสืบเนื่องจากวิกฤตการณ์โรคเอดส์ ความชอบธรรมในการกลับมามีบทบาทอีกครั้งของหมอเมืองอาศัยสัญลักษณ์ของโครงสร้างอำนาจที่มีอยู่ และอำนาจศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเชื่อมโยงกับความเป็นล้านนาเป็นตัวปฏิบัติการ การมีปฏิบัติการทางสังคมร่วมกับองค์กรต่างๆ ทำให้เกิดกลุ่มและเครือข่ายหมอเมืองซึ่งต่อมาได้ยกระดับเป็นขบวนการทางสังคม ซึ่งมีอุดมการณ์เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของท้องถิ่นและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างท้องถิ่นกับรัฐ ขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นนี้มีปฏิบัติการทั้งในระดับชาติและระดับชุมชนท้องถิ่น เมื่อเกิดวาระแห่งการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติขึ้น เครือข่ายหมอเมืองได้เข้าร่วมเวทีสาธารณะ โดยร่วมแสดงความคิดเห็นในเชิงเหตุผลผ่านตัวแทนพร้อมกับการแสดงตัวตนและที่ทางของหมอเมืองผ่านปฏิบัติการที่มีความหมายทางวัฒนธรรม ส่วนการฟื้นฟูองค์ความรู้การแพทย์ล้านนาเครือข่ายหมอเมืองได้มีปฏิบัติการในระดับชุมชนด้วยการ “ฮ้อย-ฮอมผญา” เพื่อเชื่อมโยงผู้รู้และหมอเมืองในการรวบรวมความรู้และสร้างกรอบในการตีความตามระบบความรู้ท้องถิ่น สำหรับการสร้างบริบทที่มีความชอบธรรมให้การแพทย์ล้านนา เครือข่ายหมอเมืองใช้วิธีระดมพลังของเครือข่ายภูมิปัญญาด้านต่างๆ ร่วมกับท้องถิ่นเพื่อปลูกสำนึกในการฟื้นฟูภูมิปัญญาของตนเองผ่านการจัดงานเผยแพร่การรักษาแบบพื้นบ้านที่เรียกว่างาน “ช่วงผญา” ซึ่งสามารถสร้างบริบทที่มีความชอบธรรมให้เกิดขึ้นได้แต่ยังเป็นแบบชั่วคราวเท่านั้น

ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ การสนับสนุนและการออกกฎระเบียบต่างๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของหมอเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดความองกวมและเข้มแข็งของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีธรรมชาติที่หลากหลาย

123 หน้า.

INDIGENOUS MEDICAL REVIVALISM AND THE POLITICS OF SOCIAL SPACE: A CASE STUDY OF THE FOLK HEALER MOVEMENT IN NORTHERN THAILAND

YONGSAK TANTIPIDOKE 4737507 SHMS/M
M.A. (MEDICAL AND HEALTH SOCIAL SCIENCES)

THESIS ADVISORS: LUECHAI SRINGERNYUANG, Ph.D., KOMATRA CHUENGSA TIANSUP, M.D., Ph.D.

ABSTRACT

The purpose of this qualitative research is to explore the social movement of the Northern Folk Healers' Network, the so-called Mor Muang Network (MMN), and its role in social space, the process of local knowledge revitalization, and the promotion of a legitimizing context in order to manage community health systems by utilizing local wisdom. This study was conducted by selecting MMN in northern Thailand as a case study. The main data was collected from in-depth interviews, participatory and non-participatory observation, and document review.

The findings indicate that the emergent curing role of folk healers, starting in 1992, was a consequence of the AIDS crisis. The Legitimization process of the new role was operated through symbol of existing power structure and sacred power associated with Lanna Northern culture. Taking social action with other organizations has established folk healers' groups and networks which have subsequently developed as a social movement, whose ideologies concern the raising of local consciousness and the changing of power relationships between local communities and state. This social movement acts both at the national and local level. On the agenda of National Health Reform, the MMN participated in the national and regional public spheres to propose rational opinions through their representatives, and concurrently presented their identities and position in the health system through culturally meaningful action. In respect of local knowledge revitalization, the MMN act at the local level by "Hoi Hom Phaya", a local term for collecting local wisdom, to organize and unite local scholars and healers in the compilation of local knowledge and revitalizing of the interpretive scheme in accordance with local cosmology. As regards the legitimizing context, the MMN mobilized other local wisdom networks and local organizations to join in "Khuang Phaya" (local wisdom fairs), for the sake of propagation of knowledge in folk healing, resulting in local consciousness awakening, even though the achievement created just a temporary legitimizing context.

The study recommends that policymakers and all parties concerned reconsider the support, law and regulation by respecting the specific characteristic of folk healers in order to strengthen the local wisdom which has varieties in nature.

KEY WORDS: FOLK MEDICINE / PUBLIC SPHERE /COMMUNICATIVE ACTION

123 P.